
Brlázs Brigitta

ÚJ SZEMLELETŰ TÁJHASZNÁLAT A TISZA MENTÉN

– Korszerűsített ártéri gazdálkodás –

Az elmúlt évek minden eddigig meghaladó árvizei, a belvizek és az ezekkel szinte egyidőben, egy helyen jelentkező aszályok kapcsán többekben felmerült a kérdés: jól gazdálkodunk-e természeti erőforrásainkkal? Észszerű-e, hogy óriási költségek és erőfeszítések árán megpróbáljuk a lehető leggyorsabban elvezetni a folyóinkon érkező víztömeget, miközben néhány száz méterre a homokzsákokkal megerősített gátaktól szomszagnak a növényeink és csak öntözéssel tudjuk biztosítani számukra az éltető vizet? A tiszavölgyi emberek állandó félelemben élnek. Félnék, ha sok a víz, és félnék akkor is, ha kevés. Sok szakemberben és tiszai emberben megfogalmazódott, hogy ez a helyzet tarthatatlan. A sorozatos természeti katasztrófák és az ezzel együtt jelentkező társadalmi feszültségek hosszú távon nem kezelhetők a vízgazdálkodási ágazat keretein belül, a technokrata szemléletű vízpépítés nem nyújt megbízható megoldást.

A fenti kérdésekkel foglalkozott a május elején Nagykörűben megrendezett *Új szemléletű tájhasználat a Tisza mentén* című konferencia. Célja a napjainkban egyre élesebben jelentkező természeti és társadalmi kihívásokra fenntartható megoldást adó környezetgazdálkodás körvonalazása, illetve a figyelem felkeltése és a koncepció támogatói körének bővítése volt. A konferencia illeszkedett a Tisza-menti önkormányzatok és a koncepció kidolgozásában részt vevő szakemberek évek óta tartó munkájába, és közvetlen folytatása volt a Miniszterelnöki Hivatalban közel száz önkormányzat és szervezet deklarációja nyomán rendezett megbeszélésnek (1999), és az Érsekcsanádön megtartott konferenciának (*Az ártéri gazdálkodás rehabilitációjának lehetőségei a Kárpát-medencében*, 2000).

A találkozón az ökológia, az ökonómia, a természetvédelem és a vízpépítés jeles képviselői, Tisza-menti önkormányzatok és civil szervezetek vettek részt. Az előadásokon különböző szempontokból elemezték a jelenlegi helyzetet, a fejlődés lehetséges irányait és várható következményeit.

Magyarország vízgazdálkodásában jelenleg a Vásárhelyi Pál hagyományait követő ágazati koncepció érvényesül. A hivatalos vízpépítő politika szerint az árvizek a védművek megerősítésével és emelésével, valamint a hullámtér kitisztításával (a víz lefolyását akadályozó tárgyak eltávolítása) megelőzhetők. Az elmúlt 150 év tapasztalatai viszont arra tanítottak, hogy a gátak emelése nem hozhat hosszútávú enyhülést. A folyamatosan töltődő hullámtér tározókapacitása csak a gátak további emelésével növelhető, és ez gátszakadáskor még nagyobb katasztrófát okoz.

A hivatalos koncepcióval szemben most és a megelőző találkozókon olyan tájhasználat képe bontakozott ki, amely egy összetett, az egész folyóvölgy életét meghatározó, ökológiailag és gazdaságilag is indokolt, fenntartható gazdálkodást tesz lehetővé. Előképeként a Kárpát-medencében több száz éven keresztül hatékonyan működő ártéri gazdálkodási rendszer szolgál. A korszerű ártéri gazdálkodás új, a természettel nagyobb összhangban álló, ugyanakkor piacképes haszonvételeket, árvízvédelmi szempontból nagyobb biztonságot tesz lehetővé.

A követendő új tájhasználat alapjául az érintettek olyan vízgazdálkodási koncepció bevezetését kérik és támogatják, melynek lényege, hogy ki kell lépni a hullámtérből, azaz meg kell oldani az árhullám egy részének szabályozott kivezetését, visszatartását, illetve továbbvezetését a mentett oldali természetes öblözetek és medermaradványok bekapcsolásával.

A korszerűsített ártéri gazdálkodás megvalósításával jelenleg több különböző szervezet foglalkozik. A Duna völgyében Gemencen a természetvédelem keretein belül folynak ilyen irányú kísérletek, míg a Tisza mentén a Bodrogszigben és Nagykörűben civil kezdeményezésre indultak meg a munkálatok. A résztvevők célja, hogy mintaterületeken bemutassák a koncepció életképességét mind gazdasági, mind pedig ökológiai értelemben.

A konferencia rámutatott arra, hogy minden szakmai érv a fenti koncepció helyességét bizonyítja. Ez a megoldás egy rendszerben válaszol az árvízvédelem, az EU-csatlakozás miatti agrárszerkezet-váltás és az ökológiai katasztrófaveszély által felvetett kérdésekre. Ez a koncepció kell, hogy alapját adja a térség további fejlesztési terveinek és programjainak, valamint a vonatkozó agrárszabályozóknak és -támogatásoknak. A koncepció megvalósítását kimondó politikai döntés támogatására az alábbi felhívást fogadták el a konferencia résztvevői:

FELHÍVÁS

a Tisza menti polgárok nevében

Nem akarunk harcolni a Tiszával.

Nem harcolni akarunk a Tiszával.

Együtt akarunk élni Vele, fel akarjuk használni áldásait.

Nem kérjük a hamis biztonságtudatot.

Nem akarunk folyamatos árvízi fenyegetettségben élni.

Ne döntsenek rólunk nélkülünk – megint.

Vállaljuk a felelősséget: lakóterületeink fenyegetése helyett használjuk a Tiszát belvizes szántóinkból átalakított legelőink és erdeink megöntözésére.

Árnyékot adó erdőket, természetes tavakat és halbőséget, új haszonvételeket akarunk.

Földjeink nyaranta vízért kiáltanak.

Vezessük a vizet üresen tátongó tómedreinkbe.

Saját kezelésű tavainkból olcsó öntözővizet biztosíthatnánk gazdáinknak.

Ne vezessük el drágán és veszélyesen a tavaszi vízfelesleget nyáron vízhiányos földjeinkről.

Az Alföldnek szüksége van a vízre.

Az Alföldnek szüksége van a Tiszára.

Költség, kudarc és katasztrófa helyett békés, változatos és élhető tájat akarunk. Olcsóbb, működő, fenntartható tájat – az Ország érdekében.

A Tisza meg tudja menteni az Alföldet.

A Tisza tudja megmenteni az Alföldet.

Van megoldás.

Az Alföld új vízrendezése szükséges: rabszolgánk helyett tegyük segítőnké a Tiszát. A Tisza árvizeit szabályozottan ki kell vezetni az előkészített ártéri laposokba. Ez a vízügynek munkát, a népnek életlehetőséget, az országnak békességet biztosít.

Nagykörű, 2001. május 4.